

10. Хрестоматія з історії України – XVII–XX ст. / Упорядники: В. Ізюмов, В. Нікольський. – Донецьк: ТОВ «Альфа-Прес», 2007. – 448 с.
11. Хрестоматія з історії України / [Упоряд. та автор коментарів О. Уривалкін]. – К.: КНТ, 2007. – 520 с.
12. Чухліб Т. «Уманська різня», «Уманська трагедія» чи «Уманська перемога»? [Електронний ресурс] / Т. Чухліб // Гетьман. – Режим доступу: <http://getmanat.org/taras-chuhlib-umanska-riznya-umanska-tragediya-chi-umanska-peremoga/>
13. Чухліб Т. Судити чи зрозуміти гайдамаків [Електронний ресурс] / Т. Чухліб // Українська правда. – Режим доступу: http://www.istpravda.com.ua/articles/2015/12/16/148812/view_print/
14. Шевченко Т. «Гайдамаки» [Електронний ресурс] / Т. Шевченко // Укр Ліб. – Режим доступу: <http://www.ukrlib.com.ua/books/printout.php?id=96&bookid=8>
15. Яковенко Н. Запис дискусій Робочої наради з моніторингу підручників історії України для середніх шкіл [Електронний ресурс] / Н. Яковенко // Громадянська освіта – Режим доступу: <http://osvita.khpg.org/index.php?id=1223646074>
16. Antoni Dr. (Rolle). W wybór pism. – Kraków, 1966. / Dr. Antoni // – Т. 1. – С. 37
17. Koizon T. Wewnętrzne dzieje Polski za Stanisława Augusta. 1764–1794. / T. Koizon // – Т. 1. – Kraków; Warszawa, 1897. – С. 200.
18. Morawski T. Dzieje narodu polskiego. – Poznań, 1877. / T. Morawski // – Т. 5

Безпалько Б.

Науковий керівник – доц. Григорук Н. А.

ІНКОРПОРАЦІЯ РОСІЙСЬКОЮ ІМПЕРІЄЮ КРИМСЬКОГО ХАНСТВА НАПРИКІНЦІ XVIII СТ.

По закінченню російсько-турецької війни 1768–1774 рр. був підписаний Кючук-Кайнарджийський мирний договір, відповідно до якого Кримське ханство визнавалося незалежним (до цього – васальна залежність від Османської імперії). В 1783 році Катерина II видала указ про приєднання Криму до Російської імперії, хоча раніше зобов'язувалася не змінювати його статусу. Указ суперечив умовам миру і був, по суті, протизаконним актом. Зразу ж після входження російського війська почали відбуватися перші переселення кримських татар. Тисячі людей втікали на територію тодішньої Османської імперії. Через півстоліття, а саме після Кримської війни 1853–1856 рр., у якій Росія зазнала поразки, проти татар почали застосовувати примусове виселення. Царські чиновники заявляли про те, що «татарський чинник небезпечний для держави». Місцеве населення побоювалося репресій і масово почало залишати батьківщину [7]. За даними Г. Левицького, російські солдати розстрілювали кримських татар, через звинувачення у співпраці з ворогами [1]. Хоч, прямих доказів часто і не було.

Для того, щоб зрозуміти важливість проблематики потрібно провести паралелі з 1954 р. коли до УРСР було передано півострів Крим. У 1991 р. Україна отримала незалежність, також до її складу, на правах автономної республіки увійшов Крим. 31 травня 1997 р. у Києві відбулося підписання договору про дружбу, співробітництво і партнерство між Україною і Росією. Серед головних пунктів договору було визнання територіальної цілісності й непорушності існуючих кордонів обох держав [11]. Але, вже протягом березня 2014 р. внаслідок збройної агресії Росії проти України було анексовано півострів. Президент Російської федерації В. Путін намагаючись злегітимізувати дії російської армії, робив неодноразові заяви про те, що його держава має більші права на володіння Кримом ніж Україна. Таким чином, надзвичайно важливим стало питання приєднання півострова в 1783 р. до Російської імперії. Це зумовлює актуальність досліджуваної теми.

Мета роботи: розкрити особливості процесу приєднання Кримського ханства до Російської імперії в 1783 р. та формування імперської моделі адміністративно-територіального управління.

Основними завданнями роботи є: проаналізувати джерельну базу питання, з'ясувати причини анексії Криму, та її наслідки.

Тематика анексії Криму Російською імперією наприкінці XVIII ст. ставала предметом дослідження таких науковців: Андреева С. [1], Гедько Г. [2], Якубова Л. [12], Левицький Г. [10], Кравченко В. [6], Короленко Б. [5], Задорожний О. [4], Куцик Р. [8].

У поетапному процесі інкорпорації земель Кримського ханства в Російську імперію з урахуванням воєнного, політико-адміністративного та дипломатичного аспектів, можна відзначити такі етапи: початковий період російсько-турецької війни 1768–1774 рр. та її воєнна і дипломатична підготовка; перехід в російське підданство ногайських орд 1770 р.; проголошення незалежності Кримського ханства 1772 р. та визнання цього статусу в Кючук-Кайнарджийському мирному договорі 1774 р.; анексія Криму 1783 р.; остаточне утвердження Росії в Криму за результатами переможної для неї війни з османами 1787–1791 рр. [1].

У 1768 р. почалась Російсько-Турецька війна, яка тривала до 1774 р. Її підсумком було підписання в 1774 р. Кючук-Кайнарджийського договору в невеличкому селі Кючук-Кайнарджа неподалік від міста Силістрії. З російського боку його підписав П. Румянцев, а з турецького – Мусун-заде Мегмет-паша. Договір складався з вступу, 28 статей і секретного доповнення. Російській імперії робилися поступки – фортеці: Енікале і Керч, із

всім, що в них було. Окрім того, до володінь Росії відходили замок Кінбурн та місто Азов з навколишніми землями. Крим оголошувався вільною незалежною територією якою мала володіти «татарська нація». Великою перемогою російської дипломатії було й те, що Туреччина відмовлялася утримувати в Криму свої фортеці та військові гарнізони. Проголошення Криму «незалежною державою» виявилось лише спиритною дипломатичною задумкою. Це робилося лише заради того, щоб: по-перше, дати можливість Туреччині вийти з війни й, одночасно, відмовитися від Криму, а, по-друге, цілковито оволодіти ханством, яке залишалося без турецької підтримки у майбутньому [3].

Таким чином, Росія ослабила турецький вплив на півострів, та посилила власний. Вона посприяла тому, що ханом став Шагін-Гірей, який в свою чергу був залежним від імперії. А вже в 1777 р. в суверенному Кримському ханстві спалахнув заколот проти правителя. У відповідь на революцію, з боку Російської імперії – «гаранта кримської незалежності та суверенітету» (відповідно до Кучук-Кайнарджийського мирного договору 1774 р. між Російською і Османською імперіями) прибула допомога. Яка представляла собою «знатний загін» під командуванням генерал-поручика Олександра Прозоровського. Але ця допомога була кваліфікована світовим співтовариством як грубе втручання у справи «суверенної» Кримської держави. Тому російському «знатному» загону довелося в 1779 р. залишити Крим, спровокувавши перед своїм відходом близько 30 тисяч кримських греків, вірмен і татар – християн переселитися з Криму до Північного Приазов'я. Пізніше хан отримує припис (рескрипт) Катерини II евакуюватися з Керчі до Петровської фортеці, а вже звідти пройти в супроводі війська до Криму. 6 вересня 1782 в Керченську бухту входить ескадра російського Азовського флоту у складі шести кораблів. І вже 8 квітня 1783 р. імператриця Катерина II видає маніфест «Про прийняття півострова Кримського, острова Тамань і всієї Кубанської сторони під Російську державу» [6]. Він проголосив включення Кримського ханства до складу Росії і пояснював це порушеннями Портою угоди про Крим, який став осередком постійної небезпеки для Росії, яка в свою чергу була в союзі з Австрією, що підтримувала її намір приєднати півострів. Франція і Прусія хоча і несхвально поставились до анексії Криму, обмежились лише дипломатичними нотами. Османська імперія була піддана дипломатичному тиску з боку Росії і Австрії і незабаром визнала факт приєднання Криму до Росії [2].

Однією з умов інкорпорації півострова до Росії було формування на його території імперської моделі адміністративно-територіального управлінського устрою. Так, на землях колишнього Кримського ханства створено Таврійську область з центром у Сімферополі. Указом імператриці Катерини II від 30 березня 1783 р. з Азовської та Новоросійської губерній утворено Катеринославське намісництво. На величезних просторах, що простяглися від ріки Бугу на заході до ріки Кубані на південному сході та від Полтави на півночі до Криму на півдні, необмеженим володарем був царський намісник та генерал-губернатор Г. Потьомкін. Після його смерті створено ще одне намісництво – Вознесенське (1795). Однак у листопаді 1796 р. цар Павло I ліквідував Катеринославське й Вознесенське намісництва, об'єднав їх із Таврійською областю, тобто Кримом, і створив величезну Новоросійську Губернію. Вона, указом від 8 жовтня 1802 р. була поділена на три – Миколаївську, Катеринославську і Таврійську, а Новоросійську повернуто попередню назву – Катеринослав. 15 травня 1803 р. Миколаївська губернія була перейменована на Херсонську – з переведенням губернського правління з Миколаєва у Херсон [8, с. 76].

Однією з головних причин завоювання Кримського півострова було прагнення російського уряду ліквідувати останню перешкоду на шляху до інтенсивної колонізації Північного Причорномор'я [4]. Також, можна відзначити економічні причини: контроль причорноморських портів, розвиток торгівлі, збирання податків з приєднаних земель; політичні: помста Туреччині, зближення з Австрією, покращення геополітичного становища Російської імперії.

З часу анексії Кримського ханства соціально-політична ситуація на півострові залишалася напруженою. Попри те, що значна частина населення склала присягу на вірність імператорському дому, російська влада і, зокрема, новоросійський генерал-губернатор, не довіряла новим підданам, справедливо побоюючись антиросійських настроїв та заворушень. В цих умовах для російської влади в Криму єдиною можливістю збереження контролю була присутність на півострові значного військового контингенту. З іншого боку, вона була зумовлена й вірогідністю воєнного конфлікту з Туреччиною внаслідок анексії ханства. Тому угруповання російських військ на півострові було значним [12].

Отже, інкорпорація кримського півострова до складу Російської імперії, не була простою. Вагомим стримуючим фактором виступали кримські татари, які були лояльними до Туреччини. Проте, завдяки військовій силі і введенню нової моделі адміністративно-територіального поділу ханство все більше входило до складу Росії.

Наслідки анексії виявились непередбачуваними для агресора. В геополітичному контексті, Англія і Франція через небажання допустити зміцнення Росії, почали налагоджувати міжособистісні політичні стосунки. Також, вони публічно засудили агресію. Через напружений стан в суспільстві російська влада була змушена сконцентрувати значні військові сили на півострові. Це все вимагало значних коштів а основний тягар було покладено на селян, загалом українських. Російські війська направлялись в Крим через Україну, годувати солдат і запеспечувати їх провіантом змушені були селяни. Ці фактори викликали напругу і

незадоволення в українському суспільстві. Проте, Росії вдалося забезпечити контроль над Чорним морем, також вагоме значення мало експлуатація причорноморських портів. Ще одним наслідком було те, що агресор з того часу сприймав територію Криму як свою невідому частину.

Підсумовуючи, слід відзначити, що як в 1783 р. під час інкорпорації Криму, так і в 2014 р. Росія порушила існуючу систему міжнародних договорів. Реакція світу на таку ситуацію в обох випадках була стриманою.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андреева С. С. Зовнішньо політичні аспекти проголошення незалежності кримського ханства в 1772 р. [Електронний ресурс] / С. Андреева // Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету – Режим доступу: http://istznu.org/dc/file.php?host_id=1&path=page/issues/41/5.pdf
2. Гедьо Г. Політичні детермінанти приєднання Криму до складу Росії за матеріалами діловодної документації [Електронний ресурс] / Г. Гедьо // – Режим доступу: <http://history.org.ua/LiberUA/Book/Krym/6.pdf>
3. Дорошенко М. Істико-політичні предумови виникнення проблеми Криму в українсько-російських відносинах [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.iir.edu.ua/uploads/files/Publikacii/Doroshko_1.pdf
4. Задорожний О. Анексія Криму – міжнародний злочин. – К.: К.І.С., 2015. – 576 с.
5. Короленко Б.А. Вхідження Криму до Російської імперії: стабілізаційні заходи російської адміністрації [Електронний ресурс] / Б. А. Короленко // – Режим доступу: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/6749/25-Korolenko.pdf?sequence=1>
6. Кравченко В. Анексія 1783 року. Як Російська імперія захопила Крим . [Електронний ресурс] / В. Кравченко // Волинь – Режим доступу: <http://volyn.rivne.com/ua/3088>
7. Крим: анексії, депортація, окупації [Електронний ресурс] // Український журнал – 4/2014 – Режим доступу: <http://ukrzurnal.eu/ukr.archive.html/1356/>
8. Куцик Р. Адміністративно-територіальний устрій українських земель Російської імперії наприкінці XVIII – у першій половині XIX ст. / Р. Куцик // Україна в контексті Європейської історії: матеріали Всеукраїнської наукової конференції (25-28 березня 2014, м. Тернопіль). – Тернопіль: ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2014. – С. 75-83.
9. Кючук-Кайнаджицький мир [Електронний ресурс] // Україна – Режим доступу: <http://www.litopys.com.ua/encyclopedia/storichn-pod-chas-v-vazhkih-viprobuvan/kyuchuk-kaynardzhiyskiy-mir/>
10. Левицький Г.П. Переселение татар из Крыма в Турцию // Вестник Европы. 1882, октябрь, С. 596-639.
11. Підписання договору про дружбу, співробітництво і партнерство між Україною і Росією [Електронний ресурс] // Україна – Режим доступу: <http://www.litopys.com.ua/encyclopedia/transformats-yn-protsesi-drugopolovini-90-kh-rt-p-dpisannya-dogovoru-pro-druzhbu-sp-vrob-tnistvo-partnerstvo-m-zh-ukra-noyu-ros-yu/>
12. Якубова Л. Скільки разів Росія анексувала Крим [Електронний ресурс] / Л. Якубова // – Режим доступу: <http://history.org.ua/LiberUA/978-966-02-7228-6/17.pdf>

Вишневецький Б.

Науковий керівник – доц. Калаур І. Р.

ПРАВОВА ПРИРОДА «ЕЛЕКТРОННОГО ЗАПОВІТУ»

Вся хода розвитку людської цивілізації свідчить, що зростання уваги до правового регулювання спадкування за заповітом є одним з наслідків розвитку особистості. Чим більше суспільство та держава готові сприймати людину як особистість, яка сама визначає свої вчинки та їх наслідки, тим більше уваги спадкуванню за заповітом приділяє чинне в цьому суспільстві право [1, с. 167].

Останнім часом на публічних Інтернет площадках неодноразово порушувалось питання про те, що відбуватиметься з даними користувача на випадок його смерті. Йдеться про всі ті файли, які користувач розміщує на всіх сервісах Google – документи у хмарному сховищі Drive, відеоролики на каналі YouTube, листи на Gmail, інформацію у профілі соцмережі Google+ та інше.

Здавалося б, яка різниця, що трапиться з інформацією в соціальних мережах, коли користувача вже не буде? Проте необхідно подумати про тих, для кого забуті сторінки користувача стануть болючим нагадуванням про його відсутність. Спадкоємці часто не знають, що з ними робити, і не мають до них доступу. Буває, що сторінки померлих стають місцем розміщення співчуттів. Але трапляється, що на них потрапляють плітки і чутки, проти бажання членів сім'ї. Найчастіше ж вони залишаються просто в підвішеному стані.

Метою статті є з'ясування правової природи волевиявлення фізичної особи щодо долі приватної інформації у мережі Інтернет на випадок її смерті.

Інтернет-гігант Google на весні 2013 р. у цьому контексті запропонувала своїм користувачам нову послугу. За допомогою спеціального сервісу Inactive Account Manager можна визначити, що має статися з наявною у Google приватною інформацією у випадку, якщо користувач помре або буде відсутній протягом тривалого часу. Скористатися новим сервісом можна через персональний акаунт в Google.

Даний сервіс «електронний заповіт» має завданням вирішити низку етичних проблем, пов'язаних з конфіденційними даними, які залишаються після користувача на серверах Google. Цей сервіс дозволяє або повністю знищити інформацію або передати її третій особі. «Ми сподіваємось, що нова функція